

Pater Lambert Sugiri van den Heuvel SJ

Lambert Sugiri van den Heuvel (Berne-Heeswijk, 1930) woont in de pastorie van de Sint Theresia kerk in Jakarta waar hij tot voor enkele jaren pastoor was. Vele jaren zette hij zich actief in voor de charismatische vernieuwing en wat die kan betekenen voor de parochies. Sinds zijn emeritaat heeft hij tijd voor een andere grote passie: schilderen. Geïnspireerd door het werk van Jerónimo Nadal (1507-1580), een jezuïet uit de zestiende eeuw die een geïllustreerde bijbel gebruikte bij de verkondiging, besloot hij dit idee over te nemen. Eduard Kimman SJ sprak met hem tijdens zijn bezoek aan Indonesië afgelopen januari.

Lambert van den Heuvel werd in 1930 geboren op de boerderij van zijn grootouders in Heeswijk, tegenwoordig gemeente Bernheze. Hij was de oudste van een gezin met tien kinderen. Vanwege de oorlog startte hij pas in 1945 met zijn gymnasiumopleiding aan het klein seminarie bij de norbertijnen. Tijdens de geschiedenisles leerde hij over de opheffing van de jezuïetenorde in 1773. Ook las hij boeken over Ignatius van Loyola. Zijn klasgenoten werden norbertijn, maar Lambert trad in 1951 bij de jezuïeten in. Ook een van zijn broers werd missionaris (witte pater) in Oeganda. Vorig jaar is hij overleden. Een neef zou later docent worden op het Aloysiuscollege in Den Haag. Lambert logeerde bij hem tijdens zijn laatste bezoek aan Nederland in 2010. Dit jaar hoopt hij 90 jaar te worden, als zijn gezondheid het toelaat. Hij heeft hartproblemen, het lopen gaat lastig, maar hij denkt nog niet zo aan de dood. Hij heeft nog veel te doen, vertelt hij, zittend in zijn werkkamer, die gezellig vol staat met boeken, tubes verf, schilderijen en memorabilia.

Jezuïeten in Indonesië

Vanaf het midden van de negentiende eeuw werkten er jezuïeten in het huidige Indonesië. De missie op Midden-Java kwam pas goed van de grond door het werk opgezet door Frans van Lith SJ (1863-1926). Vanaf de jaren '20 werden Javaanse novicen opgenomen. Ongeveer dertig jaar lang zorgden de Nederlandse jezuïeten ervoor, dat ieder jaar zes novicen het tweejarige noviciaat afmaakten en

dan met de filosofiestudie in Yogyakarta konden starten. Wanneer er in een jaar minder dan zes Javaanse kandidaten waren, dan werden Nederlandse studenten ter aanvulling gestuurd. Voor het laatst gebeurde dit in 1952. Lambert van den Heuvel hoorde bij deze laatste groep novicen, die met het schip de Willem Ruys vertrokken uit Rotterdam om een maand later in Tanjung Priok af te meren. Van de zes man bleven, naast Lambert, Chris Melchers en Bill Lamers. Drie traden uit en gingen weer terug naar Nederland.

Charismatische vernieuwing

Tijdens zijn theologiestudie in Yogyakarta werd Lambert in 1964 gewijd door Mgr. Darmojuwono. Zijn tertiaat deed hij in Münster. In 1966 was hij korte tijd prefect aan het Kolese Kanisius en in 1967 werd hij pastoor van een nieuwe parochie in een buitenwijk van Solo (Surakarta), een parochie met deftige Javanen. Na tien jaar, in 1977, verhuisde hij naar de benedenstad van Jakarta, naar de parochie van Mangga Besar. De kerk was een voormalige ijsfabriek waar voornamelijk families van winkeliers en handelaren naar de vieringen kwamen. Daar ontmoette Lambert mensen die zich hadden gegroepeerd rondom een beweging die charismatische vernieuwing nastreefde.

Lambert: 'Ik had in Solo geen goede ervaringen gehad met deze vernieuwingsbeweging. Maar in Jakarta was het anders. Ik werd moderator van een groep en ik ervoer de kracht van de Heilige

FOTOGRAFIE: KATHARINA R. LESTARI

Geest, die mensen in vuur en vlam zet. Er kwam een groep uit de parochie van de Kathedraal. Ik bezocht andere parochies en ik werd in het aartsbisdom Jakarta de man van de charismatische vernieuwing. In 1980 startte ik met de training van leiders van gebedsgroepen. Ik bezocht een congres in Dublin om te onderzoeken wat de charismatische vernieuwing kan bijdragen aan de bestaande parochies. De karmeliet Johannes Indro wilde een eigen charismatische beweging beginnen, maar ik wilde vernieuwing van wat er al was. Een groot deel van Indonesië heb ik bezocht, en heb mensen getraind om bijbelgroepen of gebedsgroepen te kunnen leiden. Vanuit de Bisschoppenconferentie was ik twaalf jaar lang de nationale promotor van de charismatische vernieuwing. In elk bisdom zorgde ik ervoor dat er een secretariaat werd opgezet. Ik gaf cursussen, seminars, retraites en ik schreef materiaal voor de cursussen. Dat werden uiteindelijk boekjes. Bijvoorbeeld over: 'De onderscheiding der geesten' (Discernment). Uiteindelijk werd ik opgevolgd: eerst door wereldheren, later door leken.'

Schilderijen als medium voor evangelisatie

Na jaren waarin de focus vooral lag op de charismatische vernieuwing en de nieuwe evangelisatie,

keerde Lambert terug naar de parochiële zielzorg in Jakarta. Eerst in de parochie van de Kathedraal en op 75-jarige leeftijd in de Sint Theresia kerk. Hij woont nog steeds in de pastorie maar is inmiddels met emeritaat. Hij maakte de tijd mee dat in het alomarmaker wordende Jakarta, tijdens een huwelijksplechtigheid een bloemenzee op het priesterkoor verscheen terwijl deze bloemen bij de daaropvolgende viering verdwenen waren. Hij onderzocht hoe beter met de bloemversieringen kon worden gewerkt en stelde voor een cursus bloemschikken te organiseren voor vrijwilligers. Zelf deed hij mee. Maar aan het bloemschikken gaat een schets of een schildering met een bloemenontwerp vooraf. Ook dat moest hij leren. Hij deed mee aan een schilder cursus in de parochie, geleid door een schilder uit Bali. Hij ontdekte een nieuw talent bij zichzelf.

Ruim vijf jaar en 300 schilderijen later, spreekt pater Lambert over canvas als een nieuw medium voor evangelisatie. 'De mensen zijn tegenwoordig meer visueel georiënteerd en om hun aandacht te trekken gebruikt men vooral visuele middelen. Mijn bedoeling is om door middel van schilderijen de evangelisatie verder uit te dragen.'

Hij produceert minstens één schilderij per week, voornamelijk over bijbelse thema's. 'Het gaat er

Lambert van den Heuvel en Eduard Kimman

niet om perfect te zijn. Ik heb een boodschap in elk schilderij. Het gaat over het mysterie van ons geloof in Jezus en er zijn veel dingen waar we over kunnen nadenken.'

Hij kan zijn ideeën kwijt in zijn schilderijen. Tientallen staan en hangen er in zijn werkkamer, op de gang, overall. Met Engelse titels op het canvas. Zijn de afbeeldingen niet wat traditioneel? 'Dans, zang, muziek en theater worden wel geapprecieerd in Indonesië maar niet zozeer de beeldende kunsten, zeker niet de abstracte kunst.' De boodschap moet overkomen, dus maakt hij schilderijen die niet te moeilijk zijn. Afbeeldingen van zijn schilderijen zijn bijeengebracht in een boek: *Together with Jesus, Book I*, by L. Sugiri SJ, Evangelist Painter. Deel 2 en 3 zijn in de maak.

In het tijdschrift Cardoner las hij dat Jerónimo Nadal ook zo werkte. Het resultaat was een bijbel met 150 gravures voorzien van uitleg. Paul Begheyn schrijft over deze Spaanse jezuïet in zijn boek (zie boekrecensie volgende pagina).

De meeste tijd brengt Lambert nu door met schilderen. Hij is gauw moe en zijn hart geeft de nodige

lichamelijke problemen. Voor grotere afstanden gebruikt hij een rolstoel. We mijmeren over zijn con-novicen: Hans van Leeuwen, Wim Peters, Chris Odiijk, Huub Oosterhuis. Wat hebben zij in hun leven gedaan? Lambert kijkt terug op zijn eigen leven, op de charismatische vernieuwing bij hemzelf. Wanneer is het 'geleid door de Geest' en wanneer is het een hallucinatie of een droom? Hij laat me een inleiding in de neurologie van de hersenen zien. Ook dat leest hij. Bestaat er wel een vrije wil? Een prangende vraag in een tijd van algoritmes en kunstmatige intelligentie.

Hij denkt zelden terug aan wat voorbij is. 'Je betekent iets, zolang je iets betekent voor andere mensen.' In de Geest van de Heer doet hij zijn werk. Iedere dag. 'Zolang ik me sterk genoeg voel en mijn handen niet beven, zal ik blijven schilderen tot ik sterf.'

Eduard Kimman SJ

Sugiri: is de Javaanse versie van zijn Nederlandse naam.

De Nederlandse jezuïeten. Een geschiedenis in 50 voorwerpen.

Enkele maanden geleden verscheen te Nijmegen een compendium over de veelzijdige activiteiten van de Nederlandse jezuïeten in Nederland, gedurende een periode van bijna vijf eeuwen. Als oud-archivaris van de Nederlandse jezuïeten met een grote kennis van hun geschiedenis, is Paul Begheyn SJ natuurlijk bij uitstek geschikt om een dergelijk boekje samen te stellen. Hij heeft zich daarbij laten inspireren door Neil Mac Gregor, directeur van het British Museum, die aan het begin van dit millennium aan de hand van 100 voorwerpen uit de

Londense museumcollectie een beknopte wereld-geschiedenis heeft gepresenteerd. Paul Begheyn maakt zo ook een selectie uit de geschiedenis en het archief van de Nederlandse jezuïeten. Uiteraard kan een dergelijke keuze bij sommige objecten discutabel worden geacht, zoals in het geval van de relik van een tand van Alfonso Salmerón die in de Krijtberg te Amsterdam terecht is gekomen. Dat neemt echter niet weg dat de 50 hoofdstukjes die in dit compendium door de auteur zijn bijeengebracht, een schat aan gegevens over de jezuïeten leveren en uitermate instructief zijn.

Duidelijk wordt dat de volgelingen van Ignatius grote invloed hebben uitgeoefend op de verkondiging van het evangelie en de zielzorg van de katholieken in de Lage Landen, met name ook in de periode van de Hollandse Missie. Hoofdstukje 11 over de bemoeienissen van de jezuïet Pieter Laurens vormt hiervan een aardig voorbeeld; het illustreert tevens de werkwijze van de auteur: in twee bladzijden laat hij associatief de lezer summier kennismaken met de beroemde atlas van Laurens van der Hem en Blaeu, de overgang van Vondel tot hetatholicisme, met de vrijdenker Van den Enden en Spinoza en tenslotte met de Amsterdamse schuilkerk achter de pakhuizen van de Crytberghen, aan het Singel. Verderop passeren ook de jezuïetencolleges de revue die zo'n belangrijke stempel hebben gedrukt op de emancipatie van het katholieke volksdeel in de eerste helft van de 20e eeuw.

Zoals alle uitgaven van de Nijmeegse uitgeverij Vantilt is het boekje fraai geïllustreerd en wordt het afgesloten met een nuttig namenregister.

Hans Bots
(hoogleraar geschiedenis intellectuele
betrekkingen Radboud Universiteit 1976-2005).

Paul Begheyn SJ, *De Nederlandse jezuïeten. Een geschiedenis in 50 voorwerpen*, Nijmegen, Vantilt, 2019, € 19,95.

